

НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ СПОРТИВНИХ КЛУБІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Павленко Олексій

Національний університет фізичного виховання і спорту України

Анотації:

Вступ. Сучасний розвиток українського суспільства характеризується активним проведенням реформ у соціальній сфері. Зміни стандартів у вищій освіті, фізичній культурі та спорті безпосередньо стосуються студентської молоді. Сучасні вимоги до фізичного виховання та спорту вимагають забезпечення повноцінного функціонування спортивних клубів закладів вищої освіти. Спортивний клуб стає основним елементом організаційної структури студентського спорту. Інформаційною основою стратегічного управління організаціям.

Мета дослідження – визначити та систематизувати фактори навколишнього середовища, які впливають на ефективність функціонування спортивних клубів закладів вищої освіти.

Методи дослідження. Теоретичний аналіз та узагальнення даних наукової та методичної літератури і джерел інформаційної мережі Інтернет, аналіз документальних матеріалів, опитування 14 експертів вищої кваліфікації у сфері студентського спорту.

Результати. Систематизація факторів навколишнього середовища здійснювалась відповідно до теорії менеджменту та маркетингу. Предмет дослідження, враховуючи, що макрооточення, як правило, не має специфічного характеру стосовно окремо взятого суб'єкту і робить загальний вплив на організації будь-якої спрямованості, був обмежений сферою фізичної культури та спорту. У цих межах навколишнє середовище спортивного клубу ЗВО було розділено на базові загальновідомчі фактори сфери фізичної культури та спорту, специфічні фактори студентського спорту та фізичного виховання студентів, фактори безпосереднього оточення спортивних клубів у закладах вищої освіти. В свою чергу, вони були поділені на політичні, економічні, соціальні, технологічні та міжнародні.

Висновки. Сформовано цілісне уявлення про навколишнє середовище спортивних клубів закладів вищої освіти.

Environment of sports clubs of higher educational institutions.

Introduction. The modern development of Ukrainian society is characterized by the active implementation of reforms in the social sphere. Changes in standards in higher education, physical culture and sport directly affect students' youth. Modern requirements for physical education and sports require the full functioning of sports clubs of higher education institutions. The sports club becomes the main element of the organizational structure of student sport. Information basis of strategic management of organizations.

The goal is to identify and systematize the environmental factors affecting the effectiveness of the functioning of sports clubs of institutions of higher education.

Methods. Theoretical analysis and generalization of data of scientific and methodical literature and sources of Internet, analysis of documentary materials, questioning of 14 experts of higher qualification in the field of student sport.

Results. The systematization of environmental factors was carried out according to the theory of management and marketing. The subject of the study, given that the macroenvironment, usually, does not have a specific character in relation to a single subject and has a general effect on the organization of any orientation, was limited to the sphere of physical culture and sports.

Within these limits, the environment of the sports club was divided into basic general factors of the sphere of physical culture and sport, specific factors of student sports and physical education of students, factors of the environment of sports clubs in institutions of higher education. In each group, the factors are divided into political, economic, social, technological and international.

Conclusions. A holistic view of the environment of sports clubs of institutions of higher education has been formed.

Окружающая среда спортивных клубов высших учебных заведений.

Введение. Современное развитие украинского общества характеризуется активным проведением реформ в социальной сфере. Изменения стандартов в высшем образовании, физической культуре и спорте непосредственно касаются студенческой молодежи. Современные требования к физическому воспитанию и спорту среди студенческой молодежи требуют обеспечения полноценного функционирования спортивных клубов учреждений высшего образования. Спортивный клуб становится основным элементом организационной структуры студенческого спорта. Информационной основой стратегического управления организациями. **Цель** – выявить и систематизировать факторы окружающей среды, влияющие на эффективность функционирования спортивных клубов учреждений высшего образования.

Методы исследования: теоретический анализ и обобщение данных научной и методической литературы и источников информационной сети Интернет, анализ документальных материалов, опрос 14 экспертов высшей квалификации в области студенческого спорта.

Результаты. Систематизация факторов окружающей среды осуществлялась согласно теории менеджмента и маркетинга. Предмет исследования, учитывая, что макроокружения, как правило, не имеет специфического характера по отношению к отдельно взятому субъекту и оказывает общее влияние на организации любой направленности, был ограничен сферой физической культуры и спорта.

В этих пределах окружающей среду спортивного клуба УВО было разделено на базовые общеизвестные факторы сферы физической культуры и спорта, специфические факторы студенческого спорта и физического воспитания студентов, факторы непосредственного окружения спортивных клубов в учреждениях высшего образования. В каждой группе факторы разделены на политические, экономические, социальные, технологические и международные. **Выводы.** Сформировано целостное представление об окружающей среде спортивных клубов учреждений высшего образования.

Ключові слова:

спортивний клуб, заклад вищої освіти, навколишнє середовище.

sports club, institution of higher education, environment.

спортивный клуб, учреждение высшего образования, окружающая среда.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток українського суспільства характеризується активним проведенням реформ у соціальній сфері. Зміни стандартів у вищій освіті, фізичній культурі та спорті безпосередньо стосуються студентської молоді. Наразі відбувається активне обговорення «Стратегії розвитку фізичного виховання та

II. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

спорту серед студентської молоді до 2025 року», згідно якої спортивні клуби закладів вищої освіти (ЗВО) мають забезпечити збільшення рухової активності, спортивно-масової діяльності та вдосконалення спортивної майстерності студентів. Спортивний клуб стає основним елементом організаційної структури студентського спорту [4, 6]. Інформаційною основою стратегічного управління організаціями є відомості про їх навколишнє середовище, яке є надзвичайно динамічним та невизначеним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження навколишнього середовища у сфері фізичної культури та спорту стають вельми актуальними [1, 7]. Відбувається постійне розширення, уточнення та конкретизація можливостей різнобічних факторів навколишнього середовища політичного, економічного, соціального, технологічного та міжнародного характеру, здатних забезпечити сталий розвиток сфери фізичної культури і спорту [2, 3]. Незважаючи на чималу кількість опублікованих наукових робіт [8, 9, 10], все ще відчувається брак досліджень, що узагальнюють теоретичні та емпіричні знання про навколишнє середовище спортивного клубу закладу вищої освіти.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами. Дослідження здійснено в межах наукової теми 1.7 «Теоретико-методологічні та прикладні аспекти застосування інноваційних технологій у спортивному менеджменті» (№ державної реєстрації 0111U001719) «Зведеного плану науково-дослідної роботи в сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр.» та теми 1.10 «Теоретичні та прикладні аспекти підприємництва у сучасному спорті» Плану НДР Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016–2020 рр. (№ державної реєстрації – 0116U001622).

Мета дослідження – визначити та систематизувати фактори навколишнього середовища, які впливають на ефективність функціонування спортивних клубів закладів вищої освіти.

Методи дослідження. Теоретичний аналіз та узагальнення даних наукової та методичної літератури і джерел інформаційної мережі Інтернет, аналіз документальних матеріалів, опитування 14 експертів вищої кваліфікації у сфері студентського спорту.

Результати дослідження та їх обговорення. Систематизація факторів навколишнього середовища здійснювалась відповідно до теорії менеджменту та маркетингу [2, 3]. Враховуючи, що макрооточення, як правило, не має специфічного характеру стосовно окремо взятого суб'єкту і робить загальний вплив на організації будь-якої спрямованості, предмет дослідження був обмежений сферою фізичної культури та спорту. У цих межах навколишнє середовище спортивного клубу ЗВО розділяли на базові загальновідомчі фактори сфери фізичної культури та спорту, специфічні фактори студентського спорту та фізичного виховання студентів, фактори безпосереднього оточення спортивних клубів у закладах вищої освіти. В свою чергу, вони були поділені на політичні, економічні, соціальні, технологічні та міжнародні (рис. 1).

До **базових факторів** були віднесені чинники, які утворюють обов'язкове підґрунтя для ефективного розвитку фізичного виховання та спортивної підготовки студентів у сфері фізичної культури та спорту. Виділяють загальні та специфічні фактори непрямого впливу.

Рис. 1. Фактори навколишнього середовища спортивного клубу закладу вищої освіти

Базові політичні фактори визначають основні напрямки державної політики у сфері фізичної культури та спорту; функціонування в органах законодавчої влади груп впливу (лобістів), які можуть представляти і відстоювати інтереси сфери фізичної культури та спорту; ставлення керівництва країни, політиків до фізичної культури, спорту та популяризації здорового способу життя; розвиток політичних процесів та наявність ефективних законодавчих актів та нормативних документів для розвитку фізичної культури та спорту; засоби, за допомогою яких держава має намір проводити в життя свою політику; відношення суспільства до політичних процесів та дій уряду з розвитку фізичної культури та спорту тощо.

Базові економічні фактори характеризують розвиток економічних процесів у сфері фізичної культури та спорту; обсяги та джерела фінансування фізичного виховання та спорту; вплив бюджетної та податкової політики держави на спроможність населення платити за послуги сфери фізичної культури та спорту; інвестиційна привабливість фізичної культури та спорту; вартість матеріально-технічних та трудових ресурсів, які використовуються у фізичному вихованні та спорті; умови і ставки орендної плати спортивних приміщень тощо.

Базові соціальні фактори зовнішнього середовища визначаються менталітетом, системою цінностей, життєвими установками та стереотипами поведінки населення; їх відношенням до спортивної та оздоровчої рухливої діяльності; потребами до споживання нових, популярних послуг, форм рухової активності та видів спорту; поширенням у засобах масової інформації соціальної реклами стосовно переваг оздоровчої рухової активності тощо.

Базові технологічні фактори пов'язані з розвитком науки з фізичного виховання та спорту, суміжних галузей, матеріально-технічних ресурсів, а саме спортивного спорядження (одяг, взуття, знаряддя, інвентар тощо), тренажерів різної спрямованості, устаткування для оснащення спортивних споруд; можливістю використовувати технологічні інновації, оперативно переорієнтуватися з використання застарілих матеріально-технічних ресурсів на реалізацію нових технологій; системою підвищення кваліфікації фахівців для отримання нових теоретичних та практичних знань, засвоєння інноваційних технологій; доступністю інформації про найостанніші досягнення науки, техніки та технології тощо.

Базові міжнародні фактори визначають політичні, соціальні, економічні та технологічні тенденції розвитку фізичного виховання та спорту у світі; відповідність сфери фізичної культури та спорту країни світовим стандартам; дипломатичні відносини з іноземними державами, у яких зацікавлені фізкультурно-спортивні організації країни; міжнародна конкуренція у спорті; наявність в країні видатних спортсменів, які досягли

II. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

успіхів на міжнародній спортивній арені; проведення в країні великих та популярних міжнародних змагань; міжнародна міграція спортсменів; спортивна, наукова, технологічна, соціальна та інші види комунікації тощо.

Специфічні фактори навколишнього середовища спортивних клубів ЗВО відображають рівень розвитку та відповідність фізичного виховання молоді, студентського спорту сучасним вимогам. Як і загальні фактори сфери фізичної культури та спорту вони можуть бути різної спрямованості: політичної, економічної, соціальної, технологічної та міжнародної спрямованості.

До *специфічних політичних факторів* було віднесено законодавство та нормативні документи з розвитку фізичної культури та спорту у молодіжній спільноті; організаційно-управлінські основи фізичного виховання молоді та студентського спорту; співпрацю Комітету з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України (МОН), Міністерства молоді та спорту України, Спортивної студентської спілки України, національних спортивних федерацій у розвитку різних видів спорту та оздоровчої рухової активності серед студентської молоді; статус громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості тощо.

Специфічні економічні фактори визначають обсяги та джерела фінансування фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи у сфері вищої освіти; рівень зайнятості трудових ресурсів у фізкультурно-оздоровчій та спортивній діяльності сфери вищої освіти; інвестиційна привабливість студентського спорту; розвиток маркетингу у фізичному вихованні молоді та студентському спорті тощо.

Специфічні соціальні фактори пов'язані із звичаями та традиціями, що існують у фізичному вихованні молоді; історичними традиціями та досягненнями у студентському спорті; місцем фізичного виховання та спорту у системі вищої освіти; змістом, формами та методами організації фізкультурно-спортивного процесу у сфері вищої освіти; календарем та регламентом проведення національних та регіональних спортивно-масових заходів та змагань з різних видів спорту серед ЗВО; системою підготовки та підвищення кваліфікації фахівців для системи фізичного виховання молоді та студентського спорту; висвітленням спортивних студентських подій, стану та розвитку спорту та фізичного виховання молоді у засобах масової інформації тощо.

Специфічні технологічні фактори визначають наявність інфраструктури для розвитку студентського спорту та занять студентів різними видами оздоровчої рухової активності; рівень фундаментальних та прикладних досліджень, розробок та їх технологічного використання у фізичному вихованні та спортивній підготовці студентів тощо.

Специфічні міжнародні фактори пов'язані з діяльністю Міжнародної федерації університетського спорту, Європейської спортивної асоціації університетів та інших міжнародних спортивних студентських організацій; наявністю та характером відносин з ними спортивних студентських організацій країни; представництвом у міжнародних студентських спортивних організаціях; міжнародною конкуренцією на студентській спортивній арені; рівнем підтримки з боку державних та громадських організацій участі вітчизняних команд, спортсменів у міжнародних спортивних змаганнях; міжнародною міграцією студентів-спортсменів; спортивною, науковою, технологічною, соціальною та інші видами комунікації тощо.

Фактори безпосереднього оточення спортивних клубів забезпечують різнобічність, планомірність і організованість їх функціонування в умовах певного ЗВО. Вони також можуть бути поділені на політичні, економічні, соціальні, технологічні та міжнародні.

Політичні фактори безпосереднього оточення відображають співпрацю ЗВО з державними та громадськими організаціями; ставлення місцевої влади, органів самоврядування, керівництва та колективу ЗВО до фізичного виховання та спортивної

II. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

підготовки студентів; членство у громадських асоціаціях та організаціях; рівень менеджменту; престиж та імідж ЗВО тощо.

До економічних факторів безпосереднього оточення спортивного клубу віднесено обсяги та джерела фінансування фізкультурно-спортивної роботи у ЗВО; співпраця з організаціями-партнерами, спонсорами, постачальниками спортивних матеріально-технічних ресурсів; продуктивність праці фізкультурно-спортивних працівників ЗВО; рівень маркетингу; попит, пропозиції та ціни фізкультурно-оздоровчих та спортивних послуг ЗВО; матеріальні стимули до спортивного вдосконалення та занять оздоровчою руховою активністю тощо.

Соціальні фактори безпосереднього оточення обумовлені використанням у навчальному процесі та позанавчальній роботі з фізичного виховання та спорту популярних серед молоді видів оздоровчої рухової активності та спорту; умовами від переходу юнацького до дорослого спорту; зв'язком навчального процесу та позанавчальної роботи з фізичного виховання та спорту, тренувального процесу з навчанням; участю та досягненнями студентів у змаганнях, у тому числі студентських; структурою, кількістю кваліфікацією фізкультурно-спортивних та інших працівників ЗВО; можливістю користуватися послугами соціологів, психологів, фізіологів, дієтологів, та інших фахівців; соціальною адаптацією, захистом та розвитком студенті-спортсменів, у тому числі після завершення спортивної кар'єри, моральними стимулами до спортивного вдосконалення та занять оздоровчою руховою активністю тощо.

Технологічні фактори безпосереднього оточення спортивного клубу визначають стан та оснащення інвентарем, тренажерами, устаткуванням спортивних споруд ЗВО; матеріально-технічне забезпечення наукових, медичних, інформаційних та інших структурних підрозділів, які можуть покращити фізкультурно-спортивну роботу ЗВО, умови для відпочинку та відновлення тощо.

Міжнародні фактори безпосереднього оточення включають договори, співпрацю, проекти фізкультурно-спортивного напрямку ЗВО із закордонними організаціями; обмін спортивними делегаціями; проведення спільних спортивно-масових заходів; участю та досягненнями команд, студентів ЗВО у міжнародних змаганнях, у тому числі студентських тощо.

Висновки. Сформовано цілісне уявлення про навколишнє середовище спортивних клубів закладів вищої освіти. Виділено базові загальновідомчі фактори сфери фізичної культури та спорту, специфічні фактори студентського спорту та фізичного виховання студентів, фактори безпосереднього оточення спортивних клубів у закладах вищої освіти. У кожній групі фактори поділені на політичні, економічні, соціальні, технологічні та міжнародні.

Перспективи подальших досліджень полягають у виявленні та обґрунтуванні ефективних організаційних структур спортивних клубів закладів вищої освіти, відповідно до факторів навколишнього середовища.

Список літературних джерел:

1. Бубка С., Есентаев В., Платонов Многогранный антураж в олимпийском спорте. С. Наука в олимп. спорте. 2017. №3. С. 68 – 81.
2. Імас Є. В., Мічуда Ю. П., Ярмолюк О. В. Маркетинг у спорті: теорія та практика: монографія. К.: Олімп. літ-ра, 2016. 272 с.
3. Менеджмент підготовки спортсменів к Олімпійським іграм. [Бубка С. Н., Булатова М. М., Павленко Ю. А. и др.; под ред. С. Н. Бубки, В. Н. Платонова]. К.: Олімп. літ., 2017. 480 с.
4. Павленко О. Ю. Клубна форма організації занять у розвитку студентського спорту. Слобожан. наук.-спорт. вісн. 2017. № 4 (60). С.

References:

1. Bubka S., Esentayev V., Platonov Multifaceted entourage in Olympic sport. S. Science in Olympus. sport 2017. No. 3. Pp. 68 - 81.
2. Ias E.V., Mihuda Y. P., Yarmolyuk O. V. Marketing in Sport: Theory and Practice: Monograph. K.: Olymp. Lit., 2016. 272 p.
3. Management of the preparation of athletes for the Olympic Games. [Bubka S. N., Bulatova M. M., Pavlenko Yu. A., and others; ed. S. N. Bubka, V. N. Platonova]. K.: Olymp. Lit., 2017. 480 p.
4. Pavlenko O. Yu. Club form of organization of classes in the development of student sport. Slobozhan science-sport. Journal 2017. No. 4 (60).

78–85.

5. Павленко Ю. Дрюков В. Формування організаційної структури спорту відповідно до зовнішнього середовища сучасної системи підготовки спортсменів. Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. 2016. № 35 (1). С. 3–10.

6. Передерій А., Пітин М., Мельник М. Спортивний клуб як базова ланка студентського спорту України. Фіз. активність, здоров'я і спорт. 2015. № 4(22). С. 59–66.

7. Платонов В., Есентаев Т. Организационно-управленческие модели подготовки спортсменов высокой квалификации в условиях политизации и коммерциализации олимпийского спорта. Наука в олимп. спорте. 2015. № 2. С. 19–26.

8. Kelley D. J. Sports Fundraising: Dynamic Methods for Schools, Universities and Youth Sport Organizations. Routledge, 2012. 208 p.

9. Kristiansen E., Parent M.M., Houlihan B. Elite Youth Sport Policy and Management: A comparative analysis (Routledge Research in Sport Business and Management). Routledge, 2016. 226 p.

10. Smith J., Smolianov P. The high performance management Model: from Olympic and professional to university sport in the United States. Conference: Sixth International Conference on Sport and Society Sport in the Americas–Special Focus. Toronto, 2015. 9 p.

Pp. 78-85.

5. Pavlenko Yu. Driukov V. Formation of the organizational structure of sport in accordance with the external environment of the modern training system of athletes. Actual problems of physical culture and sports. 2016 No. 35 (1). Pp. 3-10.

6. Perederii A., Pityn M., Melnyk M. Sports club as the basic link of student sport of Ukraine. Phis. activity, health and sports. 2015. No. 4 (22). pp. 59-66.

7. Platonov V., Esentaev T. Organizational and management models for the training of athletes of high qualification in conditions of politicization and commercialization of the Olympic sport. Science in the Olymp. sports. 2015. № 2. pp. 19-26.

8. Kelley D. J. Sports Fundraising: Dynamic Methods for Schools, Universities and Youth Sport Organizations. Routledge, 2012. 208 p.

9. Kristiansen E., Parent M.M., Houlihan B. Elite Youth Sport Policy and Management: A comparative analysis (Routledge Research in Sport Business and Management). Routledge, 2016. 226 p.

10. Smith J., Smolianov P. The high performance management Model: from Olympic and professional to university sport in the United States. Conference: Sixth International Conference on Sport and Society Sport in the Americas–Special Focus. Toronto, 2015. 9 p.

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1293776>

Відомості про авторів:

Павленко О. Ю.; orcid.org/0000-0003-4743-583X; Національний університет фізичного виховання і спорту України, вул. Фізкультури, 1, Київ, 02000, Україна.